

Doktorand Ústavu českých dějin FF UK Martin Šorm získal prestižní cenu Visegrad Group Academies Young Researcher Award

„Spíše než rekonstrukce minulosti mě teď zajímá, jak se dnes s minulostí zachází. Komisi zřejmě zaujalo, že zkouším propojovat dějiny a poezii, vědu a společenský život, komické s vážným,“ říká v rozhovoru Martin Šorm, držitel prestižní ceny Visegrad Group Academies Young Researcher Award. Doktorand Ústavu českých dějin FF UK cenu obdržel na setkání akademií věd visegrádské čtyřky, které ocenění udílí mladým vědcům do 35 let z ústavů některé z akademií.

Můžete přiblížit, jaké je vaše zaměření a oblast vědeckého zkoumání?

Snažím se obecně dělat to, co mě v rámci možností baví, a také to, co dělají moji kamarádi, abych s nimi mohl na něčem příjemném spolupracovat. Tak jsem se díky byzantologu Vladimíru Vavřínkovi, který mě motivoval ke studiu celoevropské středověké kultury, a Martinovi Nejedlému, který se mě hned na začátku studia ujal, začal věnovat francouzské středověké literatuře. Zjistil jsem, že je příjemné a blahodárné přemýšlet o vlastních i společenských problémech s pomocí starých textů. Díky tomu, že mě mezi sebe přijali v Centru medievistických studií, mi začalo připadat důležité věnovat se také středověkým textům psaným v češtině, latině a němčině. Kamarád Matouš Jaluška, komparatista a kazatel, mě naučil nebát se s důvěrou ohledávat staré příběhy a výrazy a zkoušet, co by se o nich i dnes dalo smysluplného povědět.

To nejzajímavější, co ve vědě podnikám, je založeno na náramně veselé a milé spolupráci s Vojtou Bažantem – společně se zabýváme interpretací středověkých básní a kronik, společně organizujeme kolokvia a kolektivní práce medievistů z FF UK, společně se ohrazujeme proti zneužívání obrazů minulosti ve veřejném prostoru. A společně jsme líní, takže málokdy vydržíme u jedné věci delší dobu, a proto máme natolik pestré životopisy, že nás oceňují i v daleké střední Evropě.

Za co se cena Visegrad Group Academies Young Researcher Award uděluje?

Především za nezkušenost (je určena zaměstnancům akademií věd do 35 let věku). Nemám literárněvědné vzdělání, ale přesto se věnuji výkladům starší literatury. Učil jsem se původně historii a historickou antropologii, ale spíše než rekonstrukce minulosti mě teď zajímá, jak se dnes s minulostí zachází. Komisi zřejmě zaujalo, že zkouším propojovat dějiny a poezii, vědu a společenský život, komické s vážným. Možná ji zaujala i moje redakční činnost – dalším důležitým člověkem, kterého jsem ještě nezmínil, je totiž Iveta Coufalová, šéfredaktorka ĎaSu (Dějiny a současnost), která mě do časopisu přijala jako redaktora a motivuje mě k hledání přesahů z historie do dneška, ze středověku do modernity, z akademické sféry do světa čtenářů a laičtějších zájemců o humanitní vědy.

Za jakou práci jste cenu dostal vy?

Těžko říct. Jeden z členů Akademické rady ČR, chemik, mi prozradil, že ho v mém životopise nejvíc zaujalo spolupořádání kolokvia „Staré baby ve středověku“. To se konalo letos v lednu, se mnou ho organizovali kromě Vojty Bažanta také Jiří Dynda a David Šimeček. Navázalo na dvě předchozí diskusní setkání o středověké komice, která jsme s Vojtou iniciovali proto, abychom zkusili medievistům sdruženým do Centra pro studium středověku FF UK navrhnout nějakou možnost příjemné mezioborové spolupráce. Vzniklo to tak, že nás už dlouho fascinovali třeba Lucie Doležalová, Jan Čermák nebo Jiří

Starý, a přemýšleli jsme, jakým tématům by se mohli tihle a další výteční fakultní filologové, historici, kunsthistorici a archeologové věnovat společně – a společně s námi. Po práci o komice zaměřené na výklady textů, rituálů a gest (kolektivní monografie vyjde počátkem příštího roku) jsme vyzkoušeli téma stáří, žen, péče a strachu ze smrti. Na příští rok spolu s Lucií Koreckou a Matoušem Turkem chystáme diskusní setkání o středověkém oddechu a zahálce.

V současné době studujete i pracujete? Kde přesně?

Zaměstnaný jsem v již zmíněném ĎaSu a jako doktorand i v Centru medievistických studií. Tady se například Pavlína Cermanová, Martin Nodl, Robert Novotný nebo Pavel Soukup ve stopách Františka Šmahela věnují především společnosti a kultuře ve střední Evropě 15. století. To mě nutí hledat propojování spíše literárně orientované dizertace se společenskovědně zaměřenou historií. Moje dizertace bude pojednávat o možnostech čtení jednoho pozdně středověkého rukopisu, tedy především jak se v různých textech, které obsahuje, zobrazuje intimita (vnitřní život) a identita (tedy reprezentace vnější). Středověké přístupy k přírodě, zdraví, nemocem, pocitům, lidskému tělu, pohlavnosti či svatosti zkoumáme také spolu s Matoušem Jaluškou v rámci již několik let probíhajících interpretačních seminářů na FF UK o středověkých hrdinkách a hrdinech.

Na čem aktuálně pracujete? Zabýváte se například nějakým novým tématem?

Příprava na jednání akademií věd visegrádské čtyřky v Liblicích mě přivedla k přesvědčení, že je potřeba ještě radikálněji pojímat středověk nikoli jako něco, co je kdesi schované, a naším úkolem je to najít a do detailu odhalit a rozkrýt. Proč středověk zkoumáme? Jak to? S jakým právem? Odůvodněním přece nemůže být, že je nějaká („naše“) skupina lidí hrdá na svého imaginárního patrona, ať už se jmenoval Václav, Karel nebo Hus. Centrum medievistických studií právě

teď oslavilo 20 let od svého založení a podle mě i konference, která se k té příležitosti konala, velmi názorně ukázala, že nám nemůže jít jenom o to vědět toho o minulosti pořád víc a víc. Musíme se především zaměřovat na smysl, na otázky, které by si dnes společnost (s pomocí středověku) ráda zodpověděla. Ukázali to třeba historička Lenka Bobková nebo archeolog Ivo Štefan, oba z FF UK, když promýšleli pojmání kolektivních identit ve střední Evropě. Čím dál víc mi připadá, že i pro medievisty z Akademie věd nebo Univerzity Karlovy je hlavní vnímat středověk jako něco, s čím se zachází dnes, tady a teď.

Medievistika může být užitečná a prospěšná, protože ukazuje různé varianty, možnosti, civilizační podobnosti, blízkosti a návaznosti, ale také diskontinuity, přetržitosti a nesrozumitelnosti, cizost. Stejně tak ale může být středověk i nebezpečný, když se třeba v politice používá jako úplně falešný, přesto ale překvapivě účinný argument podporující určité společenské uspořádání, světonázor, preferenci určitých způsobů chování, politického jednání, zacházení s životním prostředím, nebo třeba i obhajující nerovnost pohlaví, náboženství, kultur nebo ras. Proto jsem v přednášce, která předcházela předání ceny, mluvil o fluidních podobách středověkého nacionalismu ve střední Evropě. Medievista je tu proto, aby se hlasitě kriticky ozval, když maďarský premiér obhajuje svou politiku tím, že se chová jako pravý orientální kočovník, když polští nebo čeští populisté vytvářejí představy o kontinuitě slovansko-germánského konfliktu nebo když se například strach z pocestných, z bezdomovců a z cizinců vykresluje jako oprávněný a tradiční, takřka rytířský zápas bílého dobra s černým zlem, křesťanství s islámem, civilizace s barbarstvím, rozumu s citem, Západu s Východem.

Kam plánujete směřovat v budoucnu, co například zahraničí?

Příští rok bych se rád podíval na jednu konferenci usilující o integraci kritické medievistiky a přírodních věd – jde tam o hledání paralel a inspirací osvětlujících problém, který podle těch organizátorů naše společnost má: dlouhodobě, až tak nějak

systemově, neumí úplně vyváženě nakládat s prostředím, v němž žije, aniž by ho ničila. A neumí moc hledat udržitelné, mírové a spravedlivé soužití, aniž by důsledně označovala, kdo všechno jsou její nepřátelé a jak moc jsou údajně odvěcí. Hlavní ale je, abych dopsal dizertaci o tom zmíněném pozdně středověkém rukopisu, abychom s Vojtou Bažantem zdárně dokončili redakci kolektivní monografie o středověké komice a vážnosti a abychom se pak mohli vrhnout zase na nějaký další dávný materiál, který nám a snad i ostatním lidem pomůže v životech a v přípravě na smrt.

Tereza Šindelářová

Martin Šorm (1990) je doktorand na Ústavu českých dějin FF UK. Pracuje v Centru medievistických studií FLÚ AV ČR a UK a v redakci časopisu Dějiny a současnost. Věnuje se středověké literatuře a kultuře a dnešnímu využívání obrazů středověku.

Foto: Dino Stoilov